

Araştırma Makalesi

Kalıp Yargı ve Ön Yargıyla İlgili Yapılan Araştırmalara Yönelik Bir İnceleme

A Review of Research on Stereotypes and Prejudice

Muhammed Zeki GÜZ Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü mzekiguz@gmail.com https://orcid.org/0000-0003-0219-4817	Tuğba KILCAN Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi tugbakilcan@gazi.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-7154-6399	Onur GÜLERYÜZ Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü phdonur@gmail.com https://orcid.org/0000-0002-7771-156X
Bahadır KILCAN Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi bahadir@gazi.edu.tr https://orcid.org/0000-0003-0646-1804		Turhan ÇETİN Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi turhan@gazi.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-2229-5255

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
24.01.2024	12.02.2024

Öz

Bu araştırmada Scopus veri tabanının sosyal bilimler kategorisinde taranan kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili araştırma makalelerinin bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesi amaçlanmıştır. İlk olarak Scopus veri tabanında araştırmaya dahil edilecek çalışmalara yönelik kriterler uygulanmış ve 6057 çalışmaya ait veriye ulaşılmıştır. Verilerin analizi VOSviewer paket programı ile yapılmıştır. Öncelikle araştırma alanıyla ilgili makalelerin yıllar içerisindeki dağılımı incelenmiştir. Bibliyometrik analiz kısmında ise atıf analizi (Citation analysis), ortak yazar analizi (Co-author analysis), ortak atıf analizi (Co-citation analysis) ve anahtar kelime analizi (Coward analysis) yapılmıştır. Makalelerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde genel olarak kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yapılan çalışmaların artış eğiliminde olduğu görülmektedir. “Journal of Educational Psychology” ve “Social Science and Medicine” dergileri en fazla makaleye sahip dergidir. Anahtar kelime analizi sonucu, kalıp yargı ve ön yargı konusunda oldukça zengin bir çalışma alanının olduğunu göstermektedir. Scopus veri tabanının haricinde diğer veri tabanları da kullanılarak başka çalışmaların yapılması alana katkı sunabilir. Bu çalışmada incelenen makalelerin haricinde başka doküman türleri incelenebilir. Araştırma konusuyla ilgili yıl kısıtlaması yapılarak kalıp yargı ve ön yargı konusundaki eğilimler spesifik olarak ortaya konabilir.

Anahtar Sözcükler: Kalıp yargı, ön yargı, bibliyometrik analiz, scopus, bilimsel harita analizi.

Abstract

In this study, it was aimed to examine the research articles on stereotypes and prejudice scanned in the social sciences category of the Scopus database by bibliometric analysis method. First, the criteria for the studies to be

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Güz, M.Z. & Kılcan, T. & Güleriyüz, O., Kılcan, B., Çetin, T., 2024, Kalıp Yargı ve Ön Yargıyla İlgili Yapılan Araştırmalara Yönelik Bir İnceleme, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 59(1), 251-270.

included in the study were applied in the Scopus database and data from 6057 studies were accessed. Data were analyzed with VOSviewer package program. First of all, the distribution of articles related to the research area over the years was analyzed. In the bibliometric analysis section, citation analysis, co-author analysis, co-citation analysis and keyword analysis were performed. When the distribution of articles according to years is examined, it is seen that studies on stereotypes and prejudice in general tend to increase. "Journal of Educational Psychology" and "Social Science and Medicine" journals have the highest number of articles. The result of the keyword analysis shows that there is a very rich field of study on stereotypes and prejudice. In addition to the Scopus database, further studies using other databases may contribute to the field. In addition to the articles analyzed in this study, other types of documents can be analyzed. Trends in stereotypes and prejudice can be specifically revealed by restricting the year of the research topic.

Keywords: Stereotype, prejudice, bibliometric analysis, scopus, scientific map analysis.

1. Giriş

Gruplaşma eylemi insanoğlunun en temel yönlerinden biridir. Avcı ve toplayıcı toplumlardan beri insanlar yiyecek bulmak ve hayatta kalmak için çevresindekilerle bir arada hareket etmiş, kaynaklarını korumak ve güvenliğini sağlamak için yabancıları tehdit olarak algılamıştır. Günümüzde de bireyler etnik köken, dini inanç ya da futbol takımı taraftarlığı gibi her temelde gruplara ayrılmaktadır. Bu gruplar arasındaki ilişkiler, diğer gruplar hakkında zararsız genellemeler yapmak, rekabete girmek ve antipati beslemekten; derin nefrete, haksızlık ve sömürüye ve hatta şiddetli çatışmalara kadar uzanmaktadır (Hogg, 2013).

Sosyal psikologlar gruplar arası ilişkileri ve etkileşimi açıklamak için kalıp yargı ve ön yargı kavramlarını kullanırlar. Bu kavramlar sosyal psikoloji alanında önemli bir konuma sahiptir ve Lippmann (1922), Katz ve Braly (1933) ve Allport'un (1954) öncü çalışmalarından bu yana neredeyse yüz yıllık bir araştırma geçmişine sahiptir.

Kalıp yargı “aralarındaki farklılıkları göz önüne almaksızın bir grubun bütün üyelerine aynı karakteristik özellikleri atfederek genelleştirme yapmak”, ön yargı ise “ayrıt edilebilir bir gruptaki insanlara karşı, yalnızca bu gruba üye olmalarına dayanarak düşmanca ya da olumsuz bir tavır beslemek” olarak tanımlanır (Aronson, Wilson ve Akert, 2012, s. 750-752). Kalıp yargılar, bir sosyal grubun belirli özelliklere sahip olduğunu ima eder. Bu özellikler genellikle toplumdaki birçok insan tarafından iyi bilinir. Ancak gerçekte hedef grubu oluşturan bireylerin büyük bir yüzdesi bu özelliğe sahip değildir. Dolayısıyla kalıp yargılar grubu bir bütün olarak uygun şekilde karakterize etmez (Blum, 2020). Ön yargılar ise bu genellemelere ek olarak kişinin bir gruba karşı hissettiği duygusal tepkileri içerir (Marx ve Ko, 2012). Örneğin mültecilerin tembel ve işe yaramaz insanlar olduğu düşüncesi bir kalıp yargıyken bu gerekçelerle onlardan nefret etme ve tikslenme ön yargıdır.

Kalıp yargı ve ön yargının nedenlerini açıklayan çok sayıda teori mevcuttur. Erken dönem tahminler kişilik yapısı üzerine odaklanmıştır. Adorno, Frenkel Brunswik, Levinson ve Sanford (1950) tarafından önerilen otoriter kişilik teorisi; sert, disiplinli, itaat ve katı kurallara bağlı ailelerdeki çocukluk deneyimlerinin, bireyleri ön yargı ve saldırganlığa yatkın hale getirdiğini ileri sürmektedir (Troop ve Molina, 2012). Böyle bir ortamda yetişen bireylerde aileye karşı bastırılmış düşmanlık ve saldırganlık, güvenli alternatif çıkış noktaları olarak zayıf gruplara ve azınlıklara yansıtılır (Dion, 2003). Bireylerin ön planda tutulduğu bu süreçlerden uzaklaşılarak grup temelli süreçlerin göz önünde bulundurulduğu sonraki dönemlerde ise grup çatışması teorisi ortaya atılmıştır. Grup çatışması teorisi, ön yargı ve ayrımcılığın sınırlı kaynaklar üzerindeki gruplar arası rekabetten kaynaklandığını öne sürmektedir (Myers, 2017). Muzafer Şerif ve ekibinin (Sherif, Harvey, White, Hood ve Sherif, 1961) saha deneylerinden elde ettiği sonuçlar, amaçları için rekabet eden iki grup oluşturma dış grubu aşağılayıcı kalıp yargı ve ön yargıları tetiklediğini ve gruplar arasında düşmanca saldırgan eylemleri artırdığını ortaya koymuştur (Sherif, 1967). Kalıp yargı ve ön yargıların oluşumunda bir başka açıklama sosyalleşme sürecine odaklanmaktadır. Bu doğrultuda kalıp yargı ve ön yargılar toplumda var olan normlara uyum sağlayarak benimsenmektedir (Pettigrew, 1991). Farklı gruptan kişiler hakkında nasıl düşünmemiz gerektiğini öğreten bu sosyal çevre kalıp yargıların gelişiminde oldukça önemlidir. Dış gruplar için kullanılan etiketleri öğrenmek ve bunları kullanmak toplum içinde onaylanma sağlamaktadır. Ailenin, arkadaşların, öğretmenlerin farklı gruplara yönelik kalıp yargılarına katılmak ödüllendirilmemize yardım etmektedir (Plotnik, 2009). 1970’li yıllardan itibaren ise kalıp yargı ve ön yargılar sosyal bilimin bir yönü olarak görülmüştür. Bu yaklaşıma göre insanlar sosyal dünyayı bilişsel

şemalar aracılığıyla gruplara ayırır (Hogg, 2013). Kalıp yargı ve ön yargılar, etrafımızdaki dünyayı sınıflandırma eyleminin bir parçasıdır ve bilişsel kaynakların korunmasına yardımcı olur (Marx ve Ko, 2012). Kalıp yargı ve ön yargının oluşumunu sorgulayan son açıklamaya göre, bireyler dahil oldukları sosyal grubu diğer gruplarla karşılaştırarak pozitif bir sosyal kimlik elde etme ve sürdürme eğilimi sergiler (Tajfel, 1982). Sosyal kimlik teorisinin üç temel varsayımı vardır: 1) İnsanlar sosyal çevresini iç ve dış gruplara ayırırlar. 2) Bir grubun üyesi olarak toplumsal kimliklerden kendilerine saygı duygusu türetirler. 3) Benlik değeri kısmen dış gruplara görece, iç grubun nasıl değerlendirildiğine bağlıdır. Eğer toplum içerisinde üstün bir grubun üyesiysek kendimize saygımız yüksek, daha düşük statülü bir grubun üyesiysek kendimize saygımız daha düşük olacaktır (Taylor, Peplau ve Sears, 2015, s. 197). Dolayısıyla diğer gruplar hakkında olumsuz kalıp yargı ve ön yargılar kişinin olumlu benlik algısına hizmet etmektedir.

Kalıp yargı ve ön yargılar ayrımcılığa dönüşerek insanların hayat koşullarını kötüleştirmektedir. Ayrımcılık, “bir sosyal gruba üyelikleri nedeniyle insanlara farklı ve adil olmayan şekilde davranmaktır” (Whitley ve Kite, 2010, s. 412). Ayrımcılık kişiler arası ilişkilerde veya kurumsal/yapısal düzeyde uygulanabilir (Paker, 2012). Toplum içerisinde damgalanan grupların üyelerinin sosyal hayattan, eğitimden ve istihdamdan dışlanması bir ayrımcılık örneğidir. Gruplar arasındaki kalıp yargı ve ön yargıların zararlı sonuçları, araştırmacıları bu tutumların nasıl azaltılabileceği sorusuna cevap aramaya itmiştir.

Temas hipotezi kalıp yargı ve ön yargıların azaltılmasında en etkili stratejilerden biridir (Allport, 1954; Pettigrew, 1998; Pettigrew ve Troop, 2006). Bu fikre göre sosyal gruplar arasındaki uzaklık/yabancılık, kişileri ön yargıya sevk etmekte ve gruplar arası düşmanlığı beslemektedir. Bireyler farklı grup üyeleriyle temas kurduğunda hatalı genellemelerinin farkına varır ve dış grubun bireysel ve olumlu özelliklerini keşfetme şansı elde eder. Bu yaklaşım doğru koşullarda temas kurulursa gruplar arasında olumlu tutumların gelişebileceğini savunmaktadır (Brewer, 2007; Çuhadar Gürkaynak, 2012; Küçükkömürler ve Sakallı Uğurlu, 2017). Gordon Alport (1954) etkili bir temas için dört koşul önermiştir; gruplar eşit statüde olmalı, gruplar ortak bir hedefi paylaşmalı, gruplar işbirliği yapmalı ve temas yerel otoritelerden/normlardan destek almalıdır. Gruplar arası önyargıyı azaltmak ve gruplar arası ilişkileri geliştirmek için önerilen bir başka strateji sosyal kategorizasyona dayalı bir perspektif olan ortak üst grup kimliği modelidir (Gaertner ve Dovidio, 2000). Bu yaklaşım farklı grupların üyelerinin kendilerini, daha kapsayıcı ortak bir gruba ait olarak algılamasının, birbirlerine karşı daha olumlu inançlar, duygular ve davranışlar ürettiğini öne sürmektedir. Modelde iç grup ve dış grup üyelerini, her iki grubu da kapsayan üst gruplarda yeni bir kimlikle sınıflandırmanın uyumlu gruplar arası ilişkileri teşvik edeceği belirtilmektedir (Gaertner ve Dovidio, 2012).

Bu bağlamda mevcut araştırmada Scopus veri tabanında sosyal bilimler kategorisinde bulunan kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili araştırma makalelerinin serüvenini bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın kalıp yargı ve ön yargı literatürüne genel bir bakış açısı sunarak bu konuda çalışacak araştırmacılara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu kapsamda aşağıdaki araştırma soruları ele alınmıştır:

1. Kalıp yargı ve ön yargıyla ilgili yayımlanmış araştırmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Kalıp yargı ve ön yargıyla ilgili en çok atıf alan makaleler hangisidir?
3. Kalıp yargı ve ön yargıyla ilgili en çok yayın yapan ve atıf alan araştırmacılar hangisidir?
4. Kalıp yargı ve ön yargıyla ilgili en çok yayın yapan ve atıf alan dergiler hangisidir?
5. Kalıp yargı ve ön yargıyla ilgili en çok yayın yapan ve atıf alan kurumlar hangisidir?
6. Kalıp yargı ve ön yargıyla ilgili en güçlü işbirliğine hangi kurumlar sahiptir?
7. Kalıp yargı ve ön yargıyla ilgili en çok yayın yapan ve atıf alan ülkeler hangisidir?
8. Kalıp yargı ve ön yargı konusunda en çok kullanılan yazar anahtar kelimeleri hangileridir?
9. Kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yazarların birlikte atıf alma biçimleri nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma, Scopus veri tabanında sosyal bilimler kategorisinde bulunan kalıp yargı ve ön yargı kavramlarına yönelik yapılmış çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemine uygun olarak incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bibliyometrik analizin literatürde, belli bir alanda ortaya konmuş çalışmaların matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle bir bütün olarak özelliklerini ortaya koymayı amaçladığından söz edilmekte (Pritchard, 1969) ve bu analiz yönteminin belli bir alana özgü olarak gerçekleştirilmiş araştırmaların ve ortaya atılan bulguların bütünsel açıdan incelenmesi (Zupic & Čater, 2015); araştırmacılar tarafından herhangi bir alana özgü bir problem veya konu hakkındaki düşüncelerin bilişsel yapısının temsil edilmesi için bir bilim haritalandırmasına başvurulması (Cobo, López-Herrera, Herrera-Viedma & Herrera, 2011; Eden, 2004) olarak tanımlandığı görülmektedir.

2.2. Araştırmanın Veri Seti

Scopus veri tabanı, araştırmalara ve bu araştırmalarda yer alan referanslara erişim sağlayarak, araştırmacının zamanda hem ileri hem de geri arama yapmasına olanak sağlamaktadır. Bu doğrultuda söz konusu kavramlar ile ilgili yeterli düzeyde araştırmaya erişilebilir olmasından dolayı Scopus veri tabanında çevrimiçi tarama yapılmıştır (Burnham, 2006, s. 1). Çalışmanın veri seti oluşturulmadan önce araştırmanın amacına yönelik tarama kriterleri belirlenmiştir. Bu aşamada kriterlerin belirlenmesinin amacı; araştırmanın tekrarlanabilirliğini sağlamak, araştırmanın diğer araştırmalardan farkını ortaya koymak, diğer bir deyişle daha önce yapılmış araştırmalardaki boşluğu ortaya koyarak mevcut araştırmayla bu boşluğu doldurmaktır. Bu bağlamda ilk kriter olarak tarama yapılacak anahtar kelimeler belirlenmiştir. İlgili literatür incelemesi sonucunda “prejudice, bias, prejudgment, preconception, forejudgement” (ön yargı) ve “stereotype, cliché” (kalıp yargı) anahtar kelimeleri ile birlikte farklı arama satırlarında “primary school”, “elementary school”, “secondary school”, “middle school” anahtar kelimelerinin (Örn: “stereotype”, “primary school”) araştırmanın amacı için yeterli olacağına karar verilmiştir. Daha sonra, belirlenen anahtar kelimelerin Scopus veri tabanındaki hangi alan içerisinde tarama yapılacağına karar verilmesiyle ikinci kriter belirlenmiştir. Alan yazın incelendiğinde Scopus veri tabanındaki araştırmalara yönelik yapılan bibliyometrik çalışmaların genelinde “topic” (article title, abstract, keywords) alanı seçilerek tarama yapıldığı görülmektedir. Bu durum bazen tarama alanıyla ilgili yapılan aramalarda konuyla ilgisiz çok sayıda araştırmanın analize dahil olmasına sebep olmaktadır. Çünkü bu tarama alanında araştırma başlığı, anahtar kelimeleri ve çalışmanın özet kısmı taranmaktadır. Özet kısmı tarandığı için de ilgili çalışma, araştırma konusuyla ilgili olmamasına rağmen, anahtar kelimeler özet kısmında bulunduğu için ilgili araştırmaların sonuçlarında yer alabilmektedir. Bu bağlamda mevcut araştırmada araştırmacılar tarafından çalışmaya başlanmadan önce “topic” tarama alanında pilot bir tarama yapılmış ve 6057 adet çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalar incelendiğinde, araştırılan konu ile ilgisi olmayan çokça araştırmanın analize dahil olduğu görülmüştür. Bundan dolayı çalışmada araştırma konusuna odaklanılmış ve ana çalışmalara ulaşmak amacıyla “keywords” alanında tarama yapılmış ve sonuç olarak 563 adet çalışmaya ulaşılmıştır. Mevcut çalışmada üçüncü kriter, Scopus veri tabanının sosyal bilimler araştırmaları kategorisinde yer alan çalışmaların seçilmesiyle oluşturulmuştur. Bu kategorinin belirlenmesinin amacı, araştırmacıların eğitim alanında yaptıkları araştırmaların, sosyal bilimler kategorisinde listelenmesinden kaynaklanıyor olmasındandır. Bu kriter belirlendikten sonra gerçekleştirilen taramayla birlikte elde edilen toplam araştırma sayısı 161 olmuştur. Araştırmada bir diğer kriter yayın türünün belirlenmesiyle oluşturulmuştur. Yayın türü olarak makale belirlendikten sonra yapılan taramayla birlikte 143 makaleye ulaşılmıştır. Çalışmada son olarak belirlenen kriter ise yayın yılı aralığının belirlenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda araştırmada yayın başlangıç yılında herhangi bir kısıtlamaya gidilmemiş fakat 2024 yılı bitmediği için bu yılda yapılan araştırmalar kapsam dışı tutulmuştur. Öte yandan araştırma için taranan yayınların yayın dili noktasında herhangi bir kısıtlamaya gidilmemiş ve böylelikle nihai veri seti sayısı olan 143 makaleye ait data seti bilgisayara indirilerek (plain text file formatında) araştırmanın verisi oluşturulmuştur.

2.3. Araştırma Verilerinin Analizi

Çalışmada ilk olarak kalıp yargı ve ön yargı kavramlarına yönelik olarak yapılmış çalışmaların yıllar içindeki dağılımı incelenmiştir. Bu incelemeden sonra araştırmanın bibliyometrik analizine geçilmiştir. Bu bağlamda öncelikle atıf analizi (citation analysis) yapılmıştır. Atıf analiziyle kalıp yargı ve ön yargı

konusunda en çok atıf alan makaleler, yazarlar, dergiler, kurumlar ve ülkeler belirlenmiştir. Bu belirlemeden sonra devam edilen atıf analizi ile kalıp yargı ve ön yargı konusunda en çok araştırma ortaya koyan yazarlar, dergiler, kurumlar ve ülkeler ele alınmıştır. Daha sonra ortak yazar analiziyle (co-author analysis), kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili en çok iş birliği yapan kurumlar saptanmıştır. Ardından ortak atıf analizi (co-citation analysis) yapılarak kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili en çok birlikte atıf yapılan yazarlar belirlenmiştir. En son olarak ise ortak kelime analiziyle (co-word analysis) kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yapılmış çalışmalarda en çok kullanılan yazar anahtar kelimeleri ortaya konmuştur. Ortaya konan bu belirlemeler ve saptamalar sonrasında 143 makaleye ilişkin elde edilen bibliyometrik veriler VOSviewer yazılımı aracılığıyla analize tabi tutulmuştur. Alan yazında VOSviewer yazılımının bibliyometrik olarak elde edilen verilerden yola çıkarak ağlar ve haritalar oluşturduğu ve bunları görselleştirebildiği bilinmektedir. Elde edilen bu görselleştirmelerin ise bibliyometrik verilerin daha ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde ele alınıp incelenmesini sağladığı bilinmektedir (Van Eck & Waltman, 2019).

2.4. Etik Kurul İzni

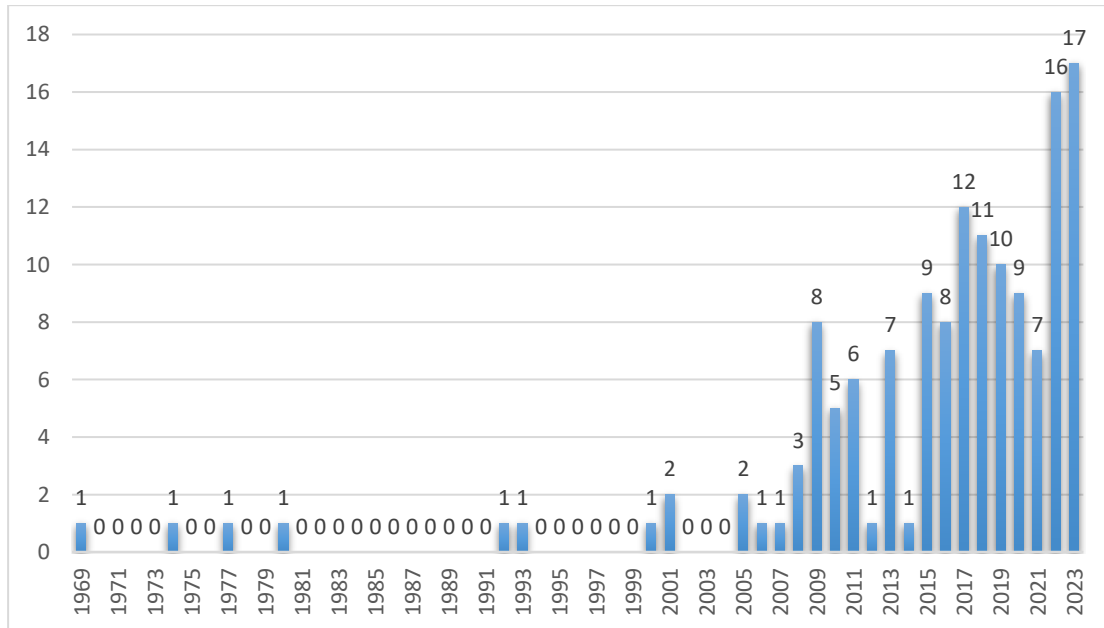
Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Bu çalışmanın 3. Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederiz. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Araştırmada kamuya açık bir kaynak olan Scopus veri tabanında yer alan makaleler taranarak bibliyometrik analiz tekniği kullanıldığı için etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. Bulgular

Araştırmada Scopus veri tabanında bulunan indekslerde sosyal bilimler araştırmaları kategorisinde taranan kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili çalışmaların bibliyometrik analizi yapılmıştır. Araştırmaya yönelik bulgular aşağıda sunulmuştur.

3.1. Yayınların yıllara göre dağılımı

Scopus veri tabanından elde edilen bilgilere göre sosyal bilimler kategorisinde yer alan kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili çalışmaların yıllara göre dağılımı grafik 1’de sunulmuştur.

Grafik 1: Yayınların yıllara göre dağılımı

Grafik 1’e göre, kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili indeks ve kategorilerde yer alan ilk yayın 1969 yılında yayımlanmıştır. Yayın sayısındaki artış bu yıldan 2005 yılına kadar durağan bir seyir izlemektedir. 2009 yılı itibarıyla yayın sayısı önemli bir artış eğilimine girmektedir. Ara ara küçük çaplı dalgalanmalar ya da durağanlıklar olsa da 2015 yılından sonra belli bir seviyenin üzerinde seyretmektedir. Genel olarak eğitim alanında kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili araştırmalar artış eğilimi göstermektedir.

3.2. Kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili en çok atıf alan araştırmalar

Scopus veri tabanından elde edilen bilgilere göre sosyal bilimler kategorisinde yer alan kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili en çok atıf almış 10 araştırmaya ait bilgiler aşağıdaki tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: En çok atıf alan araştırmalar

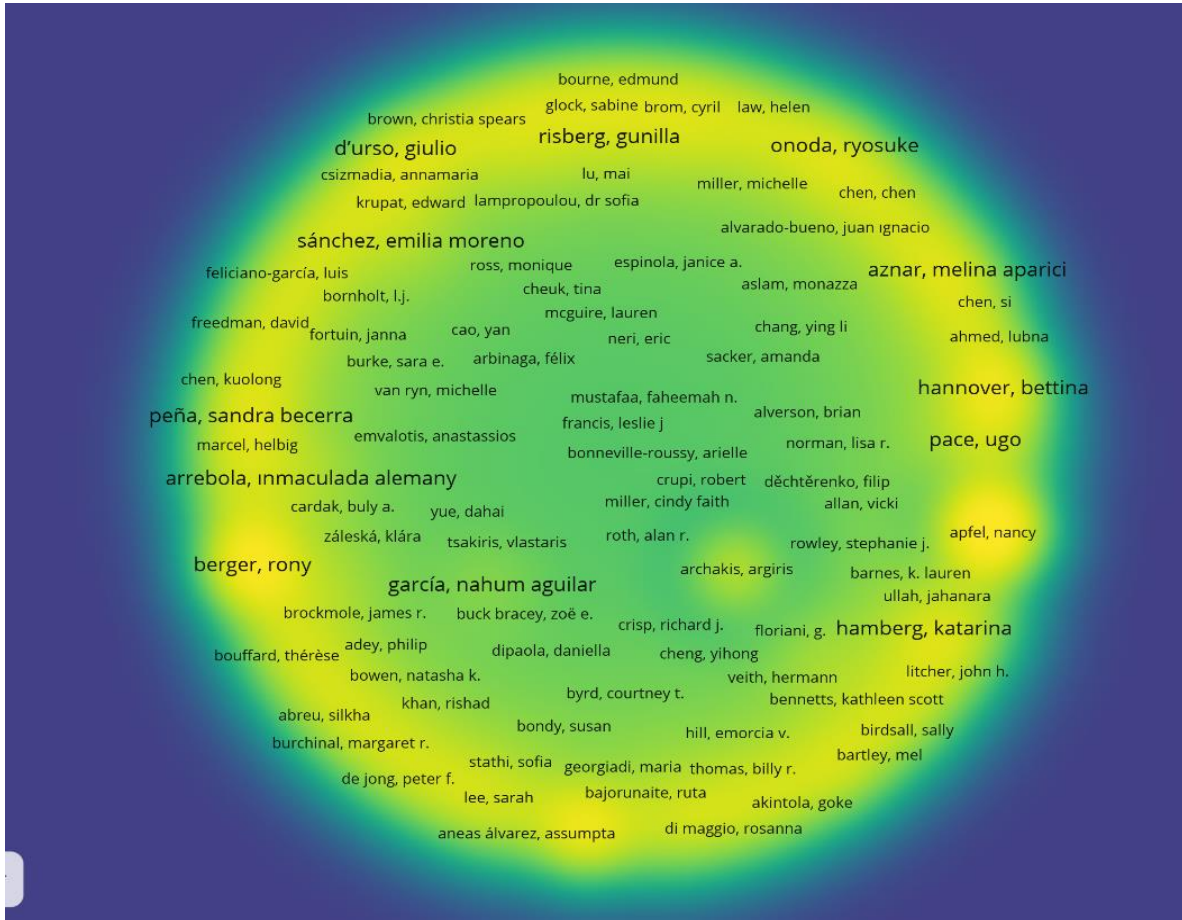
	Makale Adı	Toplam Atıf
1	“Hansen W. B. (1992). School-based substance abuse prevention: a review of the state of the art in curriculum, 1980-1990. <i>Health education research</i> , 7(3), 403–430.”	386
2	“Lee, S., Chan, L. Y., Chau, A. M., Kwok, K. P., & Kleinman, A. (2005). The experience of SARS-related stigma at Amoy Gardens. <i>Social Science & Medicine</i> , 61(9), 2038–2046.”	262
3	“Burke, S. E., Dovidio, J. F., Przedworski, J. M., Hardeman, R. R., Perry, S. P., Phelan, S. M., Nelson, D. B., Burgess, D. J., Yeazel, M. W., & van Ryn, M. (2015). Do Contact and Empathy Mitigate Bias Against Gay and Lesbian People Among Heterosexual First-Year Medical Students? A Report From the Medical Student CHANGE Study. <i>Academic medicine: Journal of the Association of American Medical Colleges</i> , 90(5), 645–651.”	167
4	“Burchinal, M. R., Roberts, J. E., Zeisel, S. A., & Rowley, S. J. (2008). Social risk and protective factors for African American children's academic achievement and adjustment during the transition to middle school. <i>Developmental Psychology</i> , 44(1), 286–292.”	132
5	“Bombay, A., Matheson, K., & Anisman, H. (2011). The impact of stressors on second generation Indian Residential School survivors. <i>Transcultural psychiatry</i> , 48(4), 367–391.”	114
6	“Barnes, K. L., McGuire, L., Dunivan, G., Sussman, A. L., & McKee, R. (2019). Gender Bias Experiences of Female Surgical Trainees. <i>Journal of Surgical Education</i> , 76(6), e1–e14.”	104
7	“Wong, F. K., Chang, Y. L., & He, X. S. (2009). Correlates of psychological wellbeing of children of migrant workers in Shanghai, China. <i>Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology</i> , 44(10), 815–824.”	89
8	“Vervecken, D., Hannover, B., & Wolter, I. (2013). Changing (S) expectations: How gender fair job descriptions impact children's perceptions and interest regarding traditionally male occupations. <i>Journal of Vocational Behavior</i> , 82(3), 208–220.”	73
9	“Hanselman, P., Rozek, C. S., Grigg, J., & Borman, G. D. (2017). New Evidence on Self-Affirmation Effects and Theorized Sources of Heterogeneity from Large-Scale Replications. <i>Journal of educational psychology</i> , 109(3), 405–424.”	65
10	“Caparos, S., Ahmed, L., Bremner, A. J., de Fockert, J. W., Linnell, K. J., & Davidoff, J. (2012). Exposure to an urban environment alters the local bias of a remote culture. <i>Cognition</i> , 122(1), 80–85.”	65

Tablo 1 incelendiğinde en çok atıf alan araştırma 386 atıfla “School-based substance abuse prevention: A review of the state of the art in curriculum, 1980-1990” (Hansen, 1992) isimli çalışmadır. Bu

çalışmada 1980-1990 yılları arasında yayınlanan madde kullanımını önlemeye yönelik çalışmaları içerik, metodoloji ve davranışsal sonuçlar yönünden ele alınmıştır. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere yüksek atıf sayısına ulaşan çalışmaların çoğu sağlık sektöründe ve tıp öğrencilerini içerisinde bulunduran (Lee, vd., 2005; Burke, vd, 2015; Barnes, 2019; Wong, 2009) çalışmalardır. Bunun yanında ortaokul ve ilkokul öğrencilerini hedef kitlesi olarak belirlemiş çalışmaların da kalıp yargı ve ön yargı konusunda yüksek atıf sayısına ulaşan araştırmalar (Bombay, 2011; Burchinal, 2008; Hanselman, 2017; Vervecken, 2013) olduğu söylenebilir.

3.3. Kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili en çok yayın yapan ve atıf alan araştırmacılar

Scopus veri tabanından elde edilen bilgilere göre sosyal bilimler kategorisinde yer alan kalıp yargı ve ön yargı konusunda en çok yayın yapmış 380 araştırmacıya ait yoğunluk haritası şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1: En çok yayın yapan araştırmacılar

Şekil 1 incelendiğinde; sosyal bilimler araştırmaları kategorisinde kalıp yargı ve ön yargı konusunda 448 araştırmacı arasında en fazla araştırmaya sahip olmalarından dolayı en üretken araştırmacılar olarak; “Berger, Rony” (n:2), “Alaina, Brenick” (n:2), , “Arrebola, Inmaculada Alemany” (n:2), “Garcia, Nahum Aguilar” (n:2), “Hamberg, Katarina” (n:2), “Onoda, Ryosuke” (n:2), “Peña, Sandra Becerra” (n:2), “Risberg, Gunilla” (n:2), “Sanchez, Emilia Moreno” (n:2), “Vera, Juan Granda” (n:2), “Hannover, Bettina” (n:2), “Aznar, Melina Aparici” (n:2), “D’urso, Giulio” (n:2), “Muscara, Marinella” (n:2), “Pace, Ugo” (n:2), “Vilageliu, Olga Soler” (n:2), “Zapulla, Carla” (n:2) ön plana çıkmaktadırlar. Bu araştırmacıların haricinde şekilde yer alan diğer araştırmacılar ise 1’er araştırmaya sahiptir.

Scopus veri tabanından elde edilen bilgilere göre sosyal bilimler kategorisinde yer alan kalıp yargı ve ön yargı konusunda en çok atıf almış 10 araştırmacıya ait bilgiler tablo 2’de sunulmuştur.

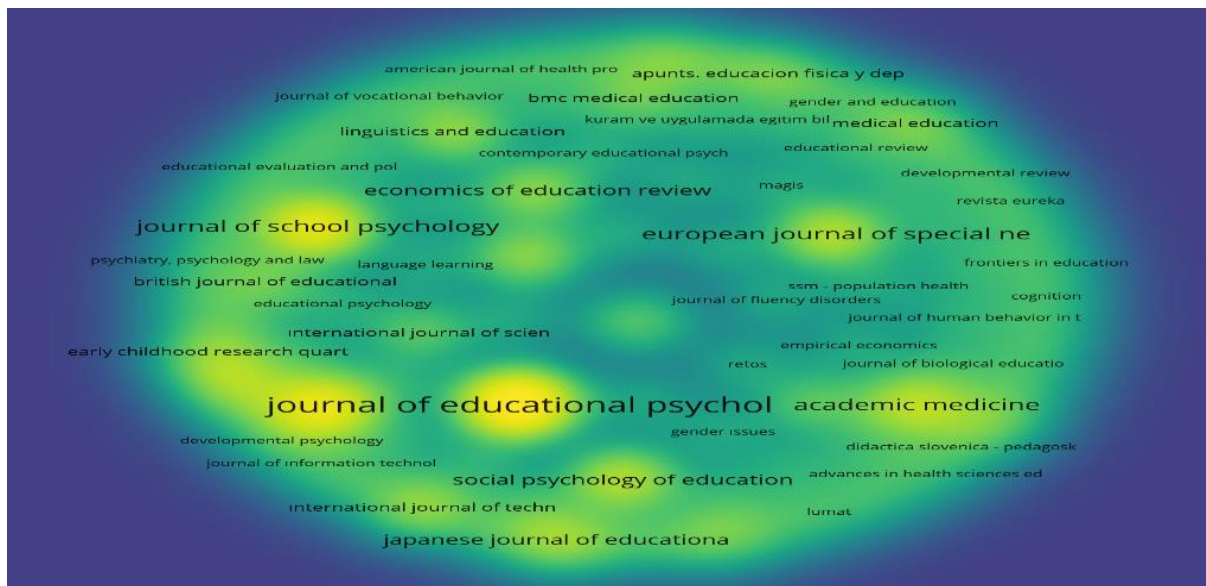
Tablo 2: En çok atıf alan araştırmacılar

	Yazar Adı	Atıf Sayısı	Yayın Sayısı	Atıf Ortalaması
1	“Hansen, William B.”	386	1	386
2	“Lee, Sing; Chan, Lydia Y.Y.; Chau, Annie M.Y.; Kwok, Kathleen P.S.; Kleinman, Arthur”	262	1	262
3	“Burke, S.E., Dovidio, J.F., Przedworski, J.M., ... Yeazel, M.W., Van Ryn, M.”	167	1	167
4	“Burchinal, M.R., Roberts, J.E., Zeisel, S.A., Rowley, S.J.”	132	1	132
5	“Bombay, A., Matheson, K., Anisman, H.”	114	1	114
6	“Barnes, K. Lauren; McGuire, Lauren; Dunivan, Gena; Sussman, Andrew L.; McKee, Rohini”	104	1	104
7	“Wong, F.K.D., Chang, Y.L., He, X.S.”	89	1	89
8	“Vervecken, D., Hannover, B., Wolter, I.”	73	1	73
9	“Hanselman, P., Rozek, C.S., Grigg, J., Borman, G.D.”	65	1	65
10	“Caparos, Serge; Ahmed, Lubna; Bremner, Andrew J.; de Fockert, Jan W.; Linnell, Karina J.; Davidoff, Jules”	65	1	65

Tablo 2’ye göre 386 atıfla “Hansen, William B.” kalıp yargı ve ön yargı konusunda en fazla atıfa sahip araştırmacı olarak görülmektedir. Diğer en çok atıf alan araştırmacılar arasında “Lee, Sing; Chan, Lydia Y.Y.; Chau, Annie M.Y.; Kwok, Kathleen P.S.; Kleinman, Arthur”, “Burke, Sara E.; Dovidio, John F.; Przedworski, Julia M.; Hardeman, Rachel R.; Perry, Sylvia P.; Phelan, Sean M.; Nelson, David B.; Burgess, Diana J.; Yeazel, Mark W.; Van Ryn, Michelle” ve “Burchinal, Margaret R.; Roberts, Joanne E.; Zeisel, Susan A.; Rowley, Stephanie J.” yer almaktadır. Bu tablodaki durum tablo 1 ile de paralellik göstermektedir.

3.4. Kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili en çok yayın yapan ve atıf alan dergiler

Scopus veri tabanından elde edilen bilgilere göre sosyal bilimler kategorisinde kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yayın yapmış 89 adet dergiye ulaşılmıştır. Bu dergilere ait yoğunluk haritası şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2: En çok yayın yapan dergiler

Şekil 2’ye göre; kalıp yargı ve ön yargı konusunda her biri 6 yayın ile en çok yayın yapan dergiler olarak “Journal of Educational Psychology” ve “Social Science and Medicine” ön planda bulunmaktadır. Bu dergilerin haricinde diğer en çok yayın yapan dergiler olarak “Academic Medicine” (n:4), “Journal of School Psychology” (n:4), “European Journal of Special Needs Education” (n:4) “Journal of Personality and Social Psychology” (n:3) görülmektedir.

Scopus veri tabanından elde edilen bilgilere göre sosyal bilimler kategorisinde yer alan kalıp yargı ve ön yargı konusunda en çok atıf almış 10 dergiye ait bilgiler tablo 3’te sunulmuştur.

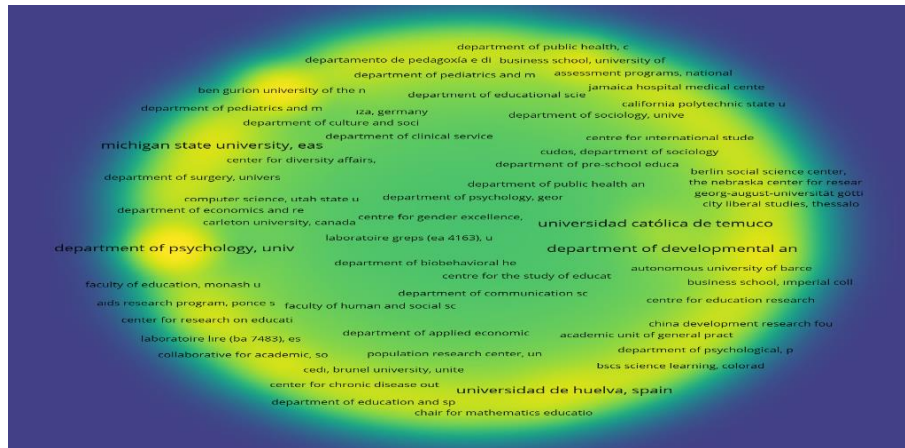
Tablo 3: En çok atıf alan dergiler

	Dergi Adı	Atıf Sayısı	Yayın Sayısı	Atıf Ortalaması
1	Social Science and Medicine	436	6	72,66
2	Health Education Research	386	1	386
3	Academic Medicine	276	4	69
4	Journal of Educational Psychology	181	6	30,16
5	Developmental Psychology	132	1	132
6	Journal of School Psychology	131	4	32,75
7	Transcultural Psychiatry	114	1	114
8	Journal of Surgical Education	104	1	104
9	Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology	89	1	89
10	Journal of Personality and Social Psychology	88	3	29,33

Tablo 3 incelendiğinde; kalıp yargı ve ön yargı konusunda 99 dergi arasında en çok atıf alan dergi olarak “Social Science and Medicine” ön plana çıkmaktadır. Diğer dergiler arasında 100’ün üzerinde atıf alarak en çok atıf alan dergiler incelendiğinde ise “Health Education Research”, “Academic Medicine”, “Journal of Educational Psychology”, “Developmental Psychology”, “Journal of School Psychology” ve “Transcultural Psychiatry” en etkili dergiler olarak karşımıza çıkmaktadır. “Health Educational Research” atıf ortalaması en yüksek dergidir. Bu dergi haricindeki “Social Science and Medicine”, “Journal of Educational Psychology”, “Academic Medicine” ve “Journal of School Psychology” en üretken dergiler arasında bulunmaktadır (Şekil 2).

3.5. Kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili en çok yayın yapan ve atıf alan kurumlar

Scopus veri tabanından elde edilen bilgilere göre sosyal bilimler kategorisinde kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yayın yapmış 268 kurum ve kuruluşu ulaşılmıştır. Bunlara ait yoğunluk haritası şekil 3’te sunulmuştur.

Şekil 3: En çok yayın yapan kurumlar

Şekil 3 incelediğinde, “Department of Psychology, University of Chicago, United States”, “Department of Developmental and Educational Psychology, University of Granada, Spain”, “Department of Teaching Musical, Artistic and Corporal Expression, University of Granada, Spain”, “Ministry of Education and Culture, Spain”, “Universidad Católica de Temuco, Facultad de Educación, Temuco, Chile”, “Universidad de Huelva, Spain” ve “Michigan State University, East Lansing, United States” kurumları 2’şer yayın sayısı ile en üretken kurumlar olarak ön planda yer almaktadırlar. Diğer kurumların ise 1’er yayınları bulunmaktadır. Kalıp yargı ve ön yargıya yönelik yapılan çalışmaların resmi dili İspanyolca olan ülkelerin birçok kurumunda yapılması dikkat çekmektedir.

Scopus veri tabanından elde edilen bilgilere göre sosyal bilimler kategorisinde yer alan kalıp yargı ve ön yargı konusunda en çok atıf almış ilk 14 kuruma ait bilgiler tablo 4’te sunulmuştur.

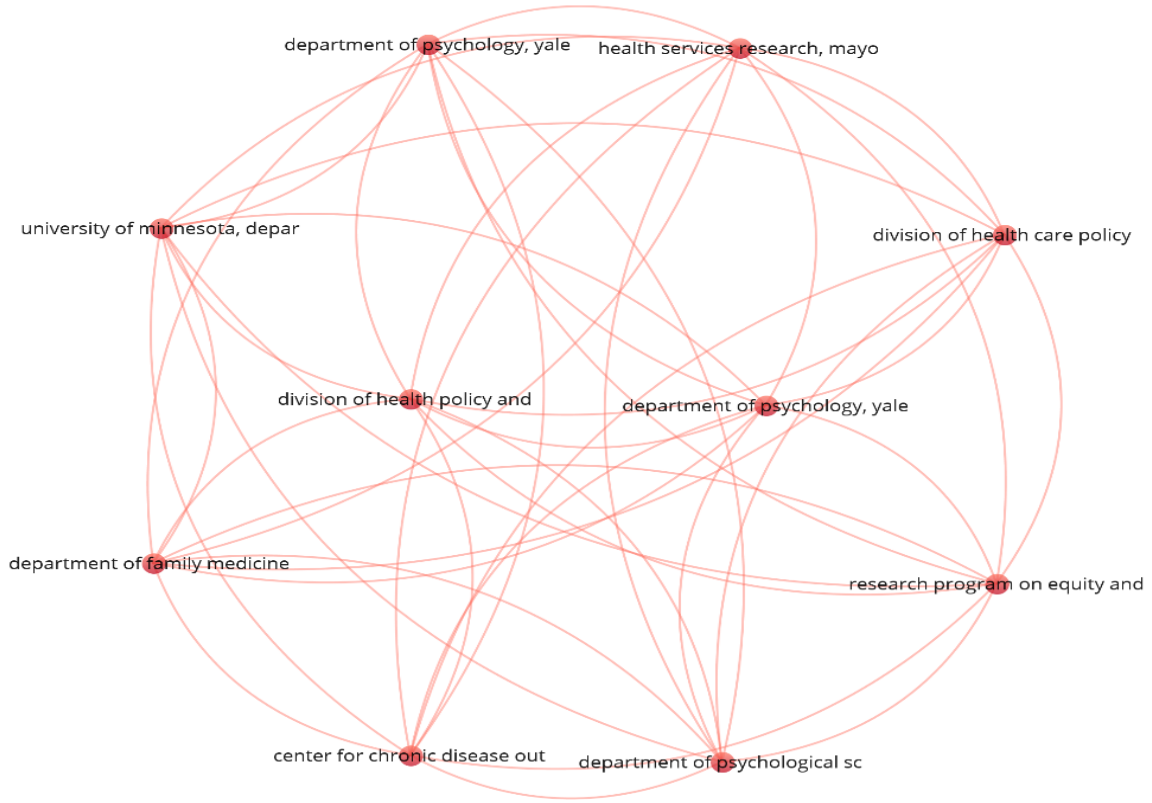
Tablo 4: En çok atıf alan kurumlar

Sıra	Kurum adı	Atıf sayısı	Makale sayısı
1	“Department of Public Health Sciences Bowman Gray School of Medicine, Wake Forest University, United States”	386	1
2	“Department of Anthropology, Harvard Medical School, Harvard University, Harvard, United States”	262	1
3	“Department of Psychiatry, Chinese University of Hong Kong”	262	1
4	“Hong Kong Mood Disorders Center, Chinese University of Hong Kong”	262	1
5	“Department of Psychology, Yale University, United States”	167	1
6	“Department of Psychology, Yale School of Public Health, Center for Interdisciplinary Research on AIDS, Yale University, United States”	167	1
7	“Division of Health Policy and Management, University of Minnesota, United States”	167	1
8	“University of Minnesota, Department of Medicine, Center for Chronic Disease Outcomes Research, Minneapolis Veterans Affairs Medical Center, United States”	167	1
9	“Department of Psychological Science, University of Vermont, United States”	167	1
10	“Division of Health Care Policy and Research, Mayo Clinic, United States”	167	1
11	“Center for Chronic Disease Outcomes Research, Minneapolis Veterans Affairs Medical Center, Department of Medicine, University of Minnesota, United States”	167	1
12	“Department of Family Medicine and Community Health, University of Minnesota, United States”	167	1
13	“Health Services Research, Mayo Clinic, College of Medicine, United States”	167	1
14	“Research Program on Equity and Quality of Patient-Provider Encounters, Division of Health Care Policy and Research, Mayo Clinic, United States”	167	1

Tablo 4’e göre, kalıp yargı ve ön yargı konusunda 318 kurum arasında atıf sayısı yönünden 386 atıfla en etkili kurum olarak “Department of Public Health Sciences Bowman Gray School of Medicine, Wake Forest University, United States”, ilk sırada yer almaktadır. Atıf sayısı en fazla olan diğer kurumlar ise “Department of Anthropology, Harvard Medical School, Harvard University, Harvard, United States”, “Department of Psychiatry, Chinese University of Hong Kong”, “Hong Kong Mood Disorders Center, Chinese University of Hong Kong” olarak görülmektedir. Tablonun 14 kurumdan oluşma sebebi ortak çalışmada yer alan yazarların görev yaptığı kurumların hepsinin yer almasıdır.

3.6. Kurum Bazlı Ortak Yazar Analizi

Scopus veri tabanında sosyal bilimler kategorisinde kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yayın yapmış 268 adet kurum bulunmaktadır. Bu kurumlar arasında en az 1 yayına sahip olma kriteri belirlenerek iş birliğine sahip 10 kurum saptanmıştır. Bu kurumlar kendileri arasında 1 küme oluşturmuştur. Toplam 45 bağlantı saptanmıştır. İş birliği içinde olan 10 kurum Şekil 4’te sunulmuştur.

Şekil 4: Kurumlar Arası İş Birliği Ağı

Kurumlar arası iş birliklerinin yer aldığı şekil 4'te 1 tane küme bulunmaktadır. Bu 10 kurum dışında kalan kurumlar arasında bir bağlantı saptanmamıştır. Dolayısıyla şekil 4'te yer alan kurumların kalıp yargı ve ön yargı kavramlarına yönelik çalışmalarda iş birliklerinin güçlü olduğu kurumlar olarak dikkat çekmektedir.

3.7. Kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili en çok yayın yapan ve atıf alan ülkeler

Scopus veri tabanından elde edilen bilgilere göre sosyal bilimler kategorisinde kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yayın yapmış 33 ülkeye ulaşılmıştır. Araştırma konusuyla ilgili araştırma yapan ülkelere ait yoğunluk haritası şekil 5'te sunulmuştur.

Şekil 5: En çok yayın yapan ülkeler

Şekil 5'e göre, en çok yayın sayısına sahip ülke olarak USA (n:47) ön plana çıkmaktadır. En çok yayın sayısına sahip diğer ülkeler olarak Spain (n:14), United Kingdom (n:13) ve Germany (n:11) bulunmaktadır.

Scopus veri tabanından elde edilen bilgilere göre sosyal bilimler kategorisinde yer alan kalıp yargı ve ön yargı konusunda en çok atıf almış 10 ülkeye ait bilgiler tablo 5’te sunulmuştur.

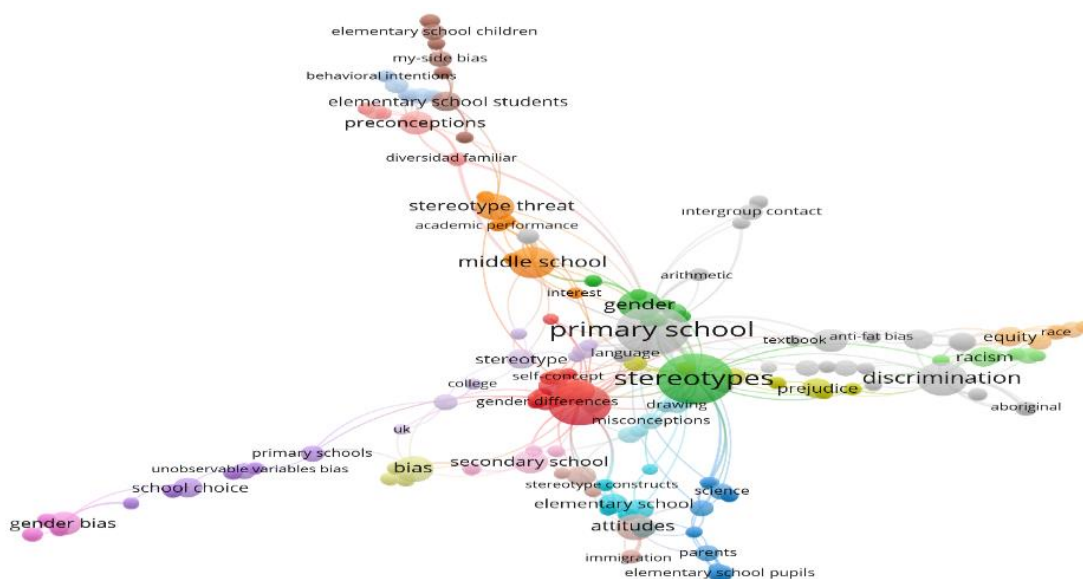
Tablo 5: En çok atıf alan ülkeler

Sıra	Ülke	Atıf sayısı	Yayın sayısı	Atıf ortalaması	Sıra	Ülke	Atıf sayısı	Yayın sayısı	Atıf ortalaması
1	USA	1885	47	40,11	6	Germany	160	11	14,55
2	Hong Kong	351	2	175,5	7	China	128	4	32
3	United Kingdom	307	13	23,62	8	Italy	120	6	20
4	Canada	240	7	34,29	9	Netherlands	108	3	36
5	Australia	168	8	21	10	Sweden	100	4	25

Tablo 5'e göre kalıp yargı ve ön yargı konusunda 33 ülke arasından en çok atıf sayısına sahip ülke olarak 1885 atıfla USA ön planda bulunmaktadır. Bu ülke yayın ve atıf sayısı bakımından en üretken ve en etkili ülke olarak dikkat çekmektedir. Atıf performansı yönünden bu ülkeyi takip eden diğer ülkeler arasında dramatik bir fark bulunmaktadır. Atıf sayısı yüksek olan diğer ülkeler olarak Hong Kong (351), United Kingdom (307), Canada (240) ve Australia (168) ortaya çıkmaktadır. Hong Kong, kalıp yargı ve ön yargı kavramlarına yönelik 2 adet çalışmaya ev sahipliği yapmış olmasına rağmen 351 atıf ve 175,5 atıf ortalaması ile en yüksek atıf ortalama performansına sahip olarak dikkat çekmektedir. USA ise en üretken ve en etkili ülke olmasının yanı sıra 40,11 atıf ortalaması ile ikinci en yüksek atıf ortalamasına sahip ülke olarak dikkat çekmektedir.

3.8. Kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yazar anahtar kelime analizi

Scopus verilerine göre araştırmaya dâhil edilen yayınlarda kullanılan toplam 530 farklı anahtar kelimeye ulaşılmıştır. Elde edilen bu anahtar kelimelerin en az 1 kere kullanılması kriter olarak belirlenmiştir. Bu işlemin sonucunda birbirleriyle bağlantılı 369 farklı anahtar kelime ortaya çıkmıştır. Kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yapılan ortak anahtar kelime analizine yönelik oluşturulan anahtar kelime ağı şekil 6'da aşağıda sunulmuştur.

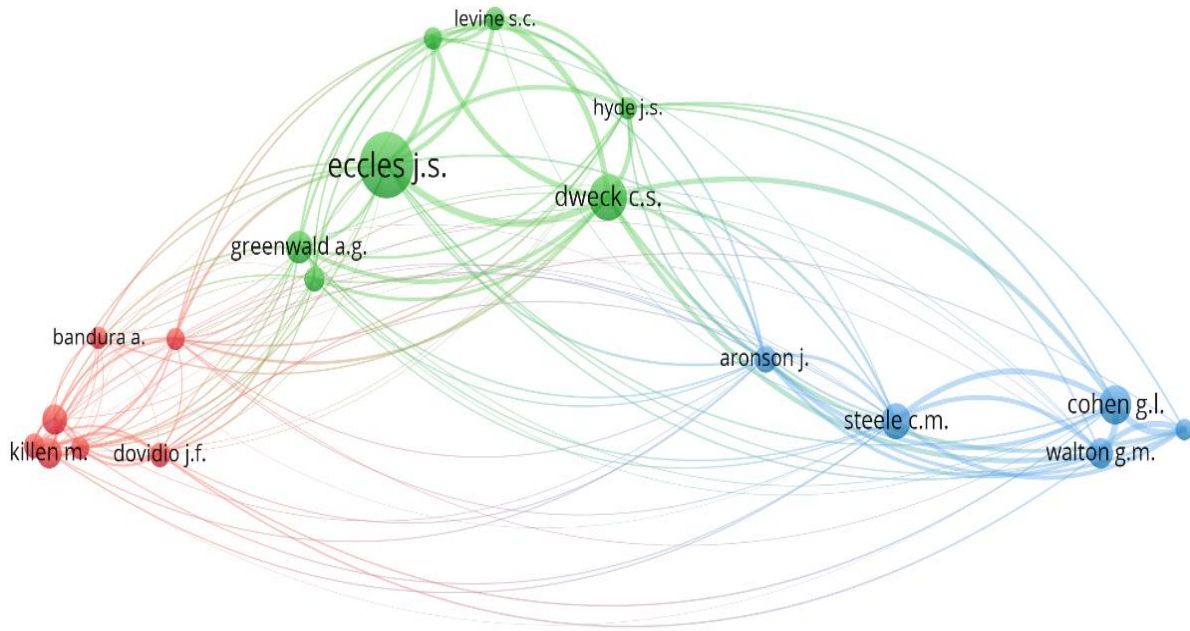

Şekil 6: Ortak anahtar kelime ağı

Kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yazarların en sık kullandığı anahtar kelimelere yönelik kelime ağının yer aldığı şekil 6'ya göre 24 farklı küme ve bu kümelerde yer alan anahtar kelimeler arasında 939 bağ olduğu görülmüştür. En çok kullanılan yazar ortak anahtar kelimeleri olarak “stereotypes” (n:17), “primary school” (n:16), “gender stereotypes” (n:12), “discrimination” (n:8), “middle school” (n:7) ortaya çıkmıştır.

3.9. Yazar Ortak Atıf Analizi

Scopus veri tabanından elde edilen bilgilere göre sosyal bilimler kategorisinde kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yapılan yayınlarda, birlikte atıf yapılan 448 yazar ya da kaynağa (Resmi kurum veya STK'lara ait makale) ulaşılmıştır. Daha sonra atıf alma kriteri olarak 20'nin üzerinde atıf alanlar seçilerek, 19 yazara ulaşılmıştır. Aşağıdaki yer alan şekil 7'de 19 yazardan oluşan, yazar ortak atıf ağına ait görsel sunulmuştur.

Şekil 7: Yazarların ortak atıf alma ağı

Şekil 7'de birlikte ortak atıf yapılan yazarlara ait üç renkte küme bulunmaktadır. Birlikte en çok atıf yapılan yazarlar ya da kaynaklar ağ haritasında, aynı kümede ve birbirine daha yakın bir şekilde konumlanmaktadır. Kalıp yargı ve ön yargı kavramına yönelik ortak atıf ağı kümesinde 19 yazar yer almaktadır.

4. Sonuç ve Tartışma

Scopus veri tabanında sosyal bilimler kategorisinde bulunan kalıp yargı ve ön yargı kavramlarına yönelik yapılmış çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemine uygun olarak incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiş olan bu çalışmanın ilk sonucu kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yayınların yıllar içindeki seyriyle ilgilidir. Bu sonuca göre eğitim ve eğitim araştırmaları kategorisinde kalıp yargı ve ön yargı ilgili ilk yayın 1969 yılında yayımlanmıştır. Yayın sayısındaki artış bu yıldan 2005 yılına kadar durağan bir seyir izlemektedir. 2009 yılı itibarıyla yayın sayısı önemli bir artış eğilimine girmektedir. Ara ara küçük çaplı dalgalanmalar ya da durağanlıklar olsa da 2015 yılından sonra yayın seyri belli bir seviyenin üzerindedir ve genel olarak eğitim alanında kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili gerçekleştirilen araştırmaların artış eğiliminde olduğu saptanmıştır. Konuyla ilgili olarak Zhang'ın (2022) yapmış olduğu çalışmada, kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili çalışmaların genel olarak 2015, 2016 yılları arasında gerçekleştirildiğini ifade etmesi ve yapılan yayın sayısından hareketle araştırmacılar tarafından ilgi gören bir alan olduğu sonucuna ulaşması mevcut çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir.

Araştırmanın diğer bir sonucu ise kalıp yargı ve ön yargı konusunda en çok atıf alan çalışmalarla ilgilidir. Bu konu ile ilgili veriler incelendiğinde en çok atıf alan araştırma 386 atıfı ile Hansen (1992) tarafından

yapılan “School-based substance abuse prevention: A review of the state of the art in curriculum, 1980-1990” isimli çalışmadır. Bu çalışmada 1980-1990 yılları arasında yayınlanan madde kullanımını önlemeye yönelik çalışmaları içerik, metodoloji ve davranışsal sonuçlar yönünden ele alınmıştır. Araştırmanın başka bir sonucu kalıp yargı ve ön yargı konusunda en fazla araştırmaya sahip olmakla ilgilidir. Bu sonuca göre en üretken araştırmacılar olarak; “Berger, Rony”, “Alaina, Brenick”, “Arrebola, Inmaculada Alemany”, “Garcia, Nahum Aguilar”, “Hamberg, Katarina”, “Onoda, Ryosuke”, “Peña, Sandra Becerra”, “Risberg, Gunilla”, “Sanchez, Emilia Moreno”, “Vera, Juan Granda”, “Hannover, Bettina”, “Aznar, Melina Aparici”, “D’urso, Giulio”, “Muscara, Marinella”, “Pace, Ugo”, “Vilageliu, Olga Soler”, “Zapulla, Carla” ön plana çıkmaktadırlar. Ancak Formanowicz, vd. (2023) sosyal psikoloji alanındaki kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yapılmış çalışmaları inceledikleri çalışmalarında en çok araştırmaya sahip olan araştırmacıların sırasıyla Wiers, R.W., Rinck M., Lindenmeyer J. olduğunu belirtmişlerdir. Mevcut çalışmanın kapsamı ile ilgili araştırmacıların çalışmalarının kapsamı farklı olduğu için kalıp yargı ve ön yargı ile ilgili yapılmış en fazla araştırmayı yapan bilim adamlarındaki farklılaşma bu yüzdendir.

Araştırmanın bir başka sonucunda ise en çok atıf alan araştırmacının “Hansen, William B.” olduğu görülmektedir. İlgili araştırmacı yayın sayısı bakımından en üretken araştırmacı olmamasına rağmen hem en fazla atıfa hem de atıf ortalamasına sahip araştırmacı olarak dikkat çekmektedir. En çok atıf alan diğer araştırmacılar arasında “Lee, Sing; Chan, Lydia Y.Y.; Chau, Annie M.Y.; Kwok, Kathleen P.S.; Kleinman, Arthur”, “Burke, Sara E.; Dovidio, John F.; Przedworski, Julia M.; Hardeman, Rachel R.; Perry, Sylvia P.; Phelan, Sean M.; Nelson, David B.; Burgess, Diana J.; Yeazel, Mark W.; Van Ryn, Michelle” ve “Burchinal, Margaret R.; Roberts, Joanne E.; Zeisel, Susan A.; Rowley, Stephanie J.” yer almaktadır. Formanowicz, vd. (2023) yaptıkları çalışmada kalıp yargı ve ön yargı konusunda tüm alanlarda en çok yayına ve atıfa sahip araştırmacılar olarak Wiers, R.W. sonucuna ulaşmışlardır. Yukarıda bahsedildiği gibi ilgili araştırmanın sosyal psikoloji alanında yapılması ve kapsamının farklı olması bu farklılığa sebep olmuştur.

Kalıp yargı ve ön yargı konusunda en fazla yayın üreten dergi olarak “Journal of Educational Psychology” ve “Social Science and Medicine” ön planda bulunmaktadır. Bu dergiler araştırma konusuyla ilgili en üretken dergiler olarak da adlandırılabilir. Jain, Walia, Singh, Jain, (2021), finans alanında yaptıkları çalışmada kalıp yargı ve ön yargı konusunda en fazla makale yayımlayan dergiler olarak sırasıyla Journal of Banking and Finance (JBF), Journal of behavioural and Experimental Finance (JBEF) dergileri sonucuna ulaşmışlardır. Journal of Finance (JF) dergisi davranışsal ön yargılar konusunda en çok atıf alan dergidir. Scopus veri tabanından elde edilen bulguların sonuçlarına göre “Health Educational Research” atıf ortalaması en yüksek dergidir. Bu dergi haricindeki “Social Science and Medicine”, “Journal of Educational Psychology”, “Academic Medicine” ve “Journal of School Psychology” en üretken dergiler arasında bulunmaktadır.

Araştırmaya ait bir başka sonuç ise kalıp yargı ve ön yargı konusunda en çok yayın yapan kurumlara yöneliktir. Bu sonuçlara göre “Department of Psychology, University of Chicago, United States”, “Department of Developmental and Educational Psychology, University of Granada, Spain”, “Department of Teaching Musical, Artistic and Corporal Expression, University of Granada, Spain”, “Ministry of Education and Culture, Spain”, “Universidad Católica de Temuco, Facultad de Educación, Temuco, Chile”, “Universidad de Huelva, Spain” ve “Michigan State University, East Lansing, United States” kurumları 2’şer yayın sayısı ile en üretken kurumlar olarak ön planda yer almaktadırlar. Diğer kurumların ise 1’er yayınları bulunmaktadır. Scopus veri tabanından elde edilen sonuçlara göre en çok atıf alan kurum 386 atıf ile etkili kurum olarak “Department of Public Health Sciences Bowman Gray School of Medicine, Wake Forest University, United States”, ilk sırada yer almaktadır. Bu kurum aynı zamanda atıf ortalaması performansı en yüksek kurumdur. Bu kurum ile atıf sayısı en fazla olan diğer kurumlar arasında dramatik bir fark vardır. Atıf sayısı en fazla olan diğer kurumlar; “Department of Anthropology, Harvard Medical School, Harvard University, Harvard, United States”, “Department of Psychiatry, Chinese University of Hong Kong”, “Hong Kong Mood Disorders Center, Chinese University of Hong Kong” olarak görülmektedir.

Araştırmanın kurumlar arası iş birliğine yönelik sonuçlarında ise farklı iş birliği ağına sahip kümelenmeler mevcut değildir. İş birliğine sahip kurumlar arasındaki ağ yoğunluğu incelendiğinde bir kümede 10 kurum yer almaktadır. Araştırmayla ilgili bir diğer sonuç kalıp yargı ve ön yargı konusunda

en çok yayın yapan ülkelere ait sonuçlardır. Bu sonuçlara göre en çok yayına sahip ülke ABD'dir. Bu durum kalıp yargı ve ön yargı konusunda en üretken ülke olarak ABD şeklinde de ifade edilebilir. En çok yayın sayısına sahip diğer ülkeler İngiltere, İspanya ve Almanya'dır. Moreno-Fernández, Guichot-Muñoz, De Sarlo, León-Sánchez (2021) yapmış oldukları araştırmanın bulgularında, Scopus veri tabanından elde edilen sonuçlara göre en çok atıf alan ülke olarak ABD'yi göstermişlerdir. Bu durum mevcut araştırmada yer alan ilgili ülkenin en çok yayına sahip ülkeler arasında ilk sırada bulunması sonucuyla da örtüşmektedir. Aynı zamanda ABD; kalıp yargı ve ön yargı konusunda en çok yayına ve atıfa sahip ülkedir. Başka bir ifadeyle ABD, kalıp yargı ve ön yargı konusunda en üretken ve etkili ülkedir. Bu ülke ile atıf sayısı en fazla olan diğer ülkeler arasında oldukça büyük bir fark vardır. Atıf sayısı yüksek olan diğer ülkeler olarak Hong Kong, İngiltere, Kanada ve Avusturya yer almaktadır. Hong Kong, kalıp yargı ve ön yargı kavramlarına yönelik 2 adet çalışmaya ev sahipliği yapmış olmasına rağmen 351 atıf ve 175,5 atıf ortalaması ile en yüksek atıf ortalama performansına sahip olarak dikkat çekmektedir. ABD ise en üretken ve en etkili ülke olmasının yanı sıra 40,11 atıf ortalaması ile ikinci en yüksek atıf ortalamasına sahip ülke olarak dikkat çekmektedir. Bu sonuçlar diğer araştırmalarla örtüşmemektedir.

Araştırmanın diğer bir sonucu ise ortak anahtar kelimelerle ilgilidir. Mevcut araştırmada “stereotypes”, “primary school”, “gender stereotypes”, “discrimination”, “middle school” anahtar kelimeleri ön plana çıkmaktadır. Zhang (2022), “cognitive bias”, “attention bias”, “approach bias”, “avoidance bias” ve “interpretative bias” anahtar kelimelerini kullanarak elde edilen araştırma sonuçlarda en çok kullanılan anahtar kelimelerin analizini yapmıştır. 1994-2022 yılları arasında en kullanılan anahtar kelimeler olarak; addiction, alcohol, additional biases, cognitive modification biases, aproach bias kelimeleri sonucuna ulaşmıştır. Jain, vd. (2021), çalışmalarında ise ilk bölümde yer alan davranışsal ön yargılarla ilgili en çok kullanılan anahtar kelimeler olarak; overconfidence, loss aversion, regret aversion, herding, psychological biases, cognitive biases, emotional biases, overconfidence, representativeness, anchoring, gamblers fallacy, mental accounting, disposition effect, risk perception of investors, gender effects kelimelerini bulmuştur.

Mevcut araştırmanın bazı sınırlılıkları vardır. Bu bağlamda, araştırmada kalıp yargı ve ön yargı anahtar kelimesi kullanılarak tarama yapılmıştır. Diğer çalışmalarda kalıp yargı ve ön yargılara ilişkin, farklı çalışma alanlarına uygun ön yargı ve kalıp yargı kavramları türetilerek veya benzer ya da aynı anlama gelen kelimeler kullanılarak da tarama yapılabilir. Ayrıca çalışmanın bir başka sınırlılığı da sadece yazar anahtar kelimelerinde prejudice, bias, prejudgment, preconception, forejudgment, stereotype, cliché geçen çalışmaların araştırmaya dâhil edilmesidir. Diğer çalışmalarda araştırma başlıkları ve araştırmaların özet kısımları da taramaya dâhil edilebilir. Bu çalışma Scopus veri tabanındaki araştırmalarla sınırlıdır. Bu veri tabanının haricindeki veri tabanlarından oluşturulacak veri setleri kullanılarak araştırmalar yapılabilir. Ayrıca bu çalışmada belli bir yayın aralığı sınırlama olarak belirlenmemiştir. Daha sonra yapılacak olan araştırmalarda yayın yılları sınırlandırması yapılarak daha spesifik bilgi kümelerine ulaşılabilir.

KAYNAKLAR

- Adorno, T. W., Frenkel Brunswik, E., Levinson, D. J., & Sanford, R. N. (1950). *The authoritarian personality*. New York: Harpers.
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Cambridge, MA: Addison-Wesley.
- Aronson, E., Wilson, T. D. ve Akert, R. M. (2012). *Sosyal psikoloji* (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Barnes, K. L., McGuire, L., Dunivan, G., Sussman, A. L., & McKee, R. (2019). Gender Bias Experiences of Female Surgical Trainees. *Journal of Surgical Education*, 76(6), e1–e14.
- Blum, L. (2020). *Stereotyping and stereotypes*. In International Encyclopedia of Ethics. <https://doi.org/10.1002/9781444367072.wbiee926>
- Bombay, A., Matheson, K., & Anisman, H. (2011). The impact of stressors on second generation Indian Residential School survivors. *Transcultural psychiatry*, 48(4), 367–391.

- Brewer, M. B. (2007). The social psychology of intergroup relations: Social categorization, ingroup bias, and outgroup prejudice. In A. W. Kruglanski & E. T. Higgins (Eds.), *Social psychology: Handbook of basic principles* (pp. 695–715). New York: The Guilford.
- Burchinal, M. R., Roberts, J. E., Zeisel, S. A., & Rowley, S. J. (2008). Social risk and protective factors for African American children's academic achievement and adjustment during the transition to middle school. *Developmental Psychology*, 44(1), 286–292.
- Burke, S. E., Dovidio, J. F., Przeworski, J. M., Hardeman, R. R., Perry, S. P., Phelan, S. M., Nelson, D. B., Burgess, D. J., Yeazel, M. W., & van Ryn, M. (2015). Do Contact and Empathy Mitigate Bias Against Gay and Lesbian People Among Heterosexual First-Year Medical Students? A Report From the Medical Student CHANGE Study. *Academic medicine: Journal of the Association of American Medical Colleges*, 90(5), 645–651.
- Burnham, J. F. (2006). Scopus database: A review. *Biomedical Digital Libraries*, 3(1), 1-8.
- Cobo, M. J., López-Herrera, A. G., Herrera-Viedma, E. & Herrera, F. (2011). An approach for detecting, quantifying, and visualizing the evolution of a research field: A practical application to the fuzzy sets theory field. *Journal of Informetrics*, 5(1), 146-166.
- Çuhadar Gürkaynak (2012). Toplumsal temas: Önyargı ve ayrımcılığı önlemek için bir sosyal değişim aracı olarak kullanılabilir mi? K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan, (Ed.), *Ayrımcılık: Çok boyutlu yaklaşımlar* içinde (s. 255-265). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Dion, K. L. (2003). Prejudice, racism, and discrimination. In T. Millon & M. J. Lerner (Eds.), *Handbook of psychology: Personality and social psychology*, (pp. 507–536). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Eden, C. (2004). Analyzing cognitive maps to help structure issues or problems, *European Journal of Operational Research*, 159, 673–686.
- Formanowicz, M., Witkowska, M., Hrynyszak, W., Jakubik, Z., Cislak, A. (2023). Gender bias in special issues: Evidence from a bibliometric analysis. *Scientometrics*, 128, 2283–2299.
- Gaertner, S.L. and Dovidio, J.F. (2000) *Reducing intergroup bias: The common ingroup identity model*. Philadelphia: The Psychology.
- Gaertner, S. L., & Dovidio, J. F. (2012). The common ingroup identity model. In P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski, & E. T. Higgins (Eds.), *Handbook of theories of social psychology* (pp. 439–457). Sage Publications.
- Hanselman, P., Rozek, C. S., Grigg, J., & Borman, G. D. (2017). New Evidence on Self-Affirmation Effects and Theorized Sources of Heterogeneity from Large-Scale Replications. *Journal of educational psychology*, 109(3), 405–424.
- Hansen W. B. (1992). School-based substance abuse prevention: a review of the state of the art in curriculum, 1980-1990. *Health education research*, 7(3), 403–430.
- Hogg, M. A. (2013). Intergroup relations. In J. DeLamater & A. Ward (Eds.), *Handbook of social psychology* (pp. 533–561). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6772-0_18
- Jain, J., Walia, N., Singh, S., Jain, E. (2022) Mapping the field of behavioural biases: A literature review using bibliometric analysis. *Management Review Quarterly*, 72, 823–855.
- Katz, D., & Braly, K. W. (1933). Racial stereotypes of 100 college students. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 28, 280–290.
- Küçükkömürler, S. ve Sakallı-Uğurlu, N. (2017). Gruplar arası ilişkileri düzenlemede sosyal temas kuramları: Gruplar arası, yayılmacı ve hayali temas. *Nesne*, 5(9), 1-31.
- Lee, S., Chan, L. Y., Chau, A. M., Kwok, K. P., & Kleinman, A. (2005). The experience of SARS-related stigma at Amoy Gardens. *Social Science & Medicine*, 61(9), 2038–2046.
- Lippmann, W. (1922). *Public opinion*. New York: Harcourt, Brace.

- Marx, D., & Ko, S. (2012). Prejudice, discrimination, and stereotypes (racial bias). In V. Ramachandran, (Ed.), *Encyclopedia of human behavior (Second Edition)*, Academic Press, 160-166.
- Moreno-fernández, O. Guichot-muñoz, E. , De Sarlo, G. & León-sánchez, M. (2021). Analysing stereotypes and prejudices about immigrant students in European secondary education. *Participatory Educational Research*, 8(1), 160-175.
- Myers, D. G. (2017). *Sosyal psikoloji* (S. Akfırat, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Paker, M. (2012). Psikolojik açıdan önyargı ve ayrımcılık. K. Çayır ve M. Ayan-Ceyhan, (Ed.), *Ayrımcılık: Çok boyutlu yaklaşımlar içinde* (s. 41-52). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Pettigrew, T. F. (1991). Normative theory in intergroup relations: Explaining both harmony and conflict. *Psychology and Developing Societies*, 3(1), 3–16.
- Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual Reviews of Psychology*, 49, 65-85.
- Pettigrew, T. F. ve Troop, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90, 751-786.
- Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye giriş* (T. Geniş, Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25(4), 348–349.
- Sherif, M. (1967). *Group conflict and co-operation: Their social psychology* (1st ed.). New York: Psychology.
- Sherif, M., Harvey, O. J., White, B. J., Hood, W. R. & Sherif, C.W. (1961) *Intergroup conflict and cooperation: The Robbers Cave experiment*. Norman, OK: Institute of Group Relations, University of Oklahoma.
- Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33, 1–39.
- Taylor, S. E., Peplau, L. A. ve Sears, D. O. (2015). *Sosyal psikoloji* (A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge.
- Tropp, L. R. & Molina, L. E. (2012). Intergroup processes: From prejudice to positive relations between groups. In Kay Deaux & Mark Snyder (Eds.), *The Oxford handbook of personality and social psychology*, (pp. 546-570). Oxford University Press.
- Van Eck, N. J. & Waltman, L. (2019). *Manual for VOSviewer version 1.6.13*. VOSviewer Manual.
- Vervecken, D., Hannover, B., & Wolter, I. (2013). Changing (S) expectations: How gender fair job descriptions impact children's perceptions and interest regarding traditionally male occupations. *Journal of Vocational Behavior*, 82(3), 208–220.
- Wong, F. K., Chang, Y. L., & He, X. S. (2009). Correlates of psychological wellbeing of children of migrant workers in Shanghai, China. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 44(10), 815–824.
- Whitley, B. E., & Kite, M. E. (2010). *The psychology of prejudice and discrimination*. Belmont, CA: Thomson-Wadsworth.
- Zhang, M.W.B. (2022). Cognitive biases and addictive disorders: a bibliometric review. *Psychiatry Int.*, (3), 131–141.
- Zupic, I. & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429–472.

Research Article**Kalıp Yargı ve Ön Yargıyla İlgili Yapılan Araştırmalara Yönelik Bir İnceleme***A Review of Research on Stereotypes and Prejudice*

Muhammed Zeki GÜZ Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü mzekiguz@gmail.com https://orcid.org/0000-0003-0219-4817	Tuğba KILCAN Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi tugbakilcan@gazi.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-7154-6399	Onur GÜLERİYÜZ Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü phdonur@gmail.com https://orcid.org/0000-0002-7771-156X
Bahadır KILCAN Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi bahadir@gazi.edu.tr https://orcid.org/0000-0003-0646-1804		Turhan ÇETİN Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi turhan@gazi.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-2229-5255

Extensive Summary**Introduction**

Stereotyping is defined as making a generalization by attributing the same characteristic features to all members of a group without considering the differences between them, and prejudice is defined as having a hostile or negative attitude towards people in a distinguishable group based solely on their membership in this group. Stereotypes imply that a social group has certain characteristics. These characteristics are generally well known to many people in society. However, in reality, a large percentage of individuals making up the target group do not have this feature. Therefore, stereotypes do not appropriately characterize the group as a whole. In addition to these generalizations, prejudices include emotional reactions that a person feels towards a group. For example, the idea that refugees are lazy and useless people is a stereotype, while hating and disgusting them for these reasons is prejudice.

Stereotypes and prejudices turn into discrimination over time and worsen people's living conditions. Discrimination can be defined as treating people differently and unfairly because of their membership in a social group. Discrimination can be practiced in interpersonal relationships or at the institutional/structural level. Excluding members of stigmatized groups in society from social life, education and employment is an example of discrimination. The harmful consequences of stereotypes and prejudices between groups have led researchers to seek answers to the question of how these attitudes can be reduced. In this context, presenting the studies on stereotypes and prejudice in the literature so far in a big picture will contribute to the studies on stereotypes and prejudice.

Method

This research was carried out in order to examine the studies on the concepts of stereotypes and prejudice in the social sciences category in the Scopus database, in accordance with the bibliometric analysis

method. Before creating the data set of the study, screening criteria for the purpose of the research were determined. The purpose of determining the criteria at this stage is; to ensure the reproducibility of the research, to reveal the difference of the research from other research, in other words, to reveal the gap in previous research and to fill this gap with the current research. In this context, the keywords to be scanned were determined as the first criterion. As a result of the relevant literature review, the keywords "prejudice, bias, prejudgment, preconception, forejudgement" and "stereotype, cliché" as well as "primary school", "elementary school", "secondary school", "middle school" were used in different search lines. It was decided that it would be sufficient for its purpose. Then, the second criterion was determined by deciding in which field in the Scopus database the determined keywords would be searched. When the literature is examined, it is seen that bibliometric studies on research in the Scopus database are generally searched by selecting the "topic" (article title, abstract, keywords) field. In this context, in the current study, before starting the study, the researchers conducted a pilot search in the "topic" scanning area and 6057 studies were reached. When these studies were examined, it was seen that many studies that were not related to the subject under investigation were included in the analysis. Therefore, the study focused on the research topic and searched in the "keywords" field in order to reach the main studies, and as a result, 563 studies were reached. The third criterion in the current study was created by selecting studies in the social sciences research category of the Scopus database. The purpose of determining this category is that the research conducted by researchers in the field of education is listed in the social sciences category. After this criterion was determined, the total number of studies obtained through the screening was 161. Another criterion in the research was created by determining the type of publication. After determining the article as the publication type, 143 articles were reached with the scanning. The last criterion determined in the study was determined by determining the publication year range. In this context, no restrictions were made on the start year of publication in the research, but since 2024 has not ended, research conducted in this year was excluded from the scope.

In the study, firstly, the distribution of studies on the concepts of stereotypes and prejudice over the years was examined. After this review, bibliometric analysis of the research was started. In this context, first of all, citation analysis was performed. Through citation analysis, the most cited articles, authors, journals, institutions and countries on the subject of stereotypes and prejudice were determined. After this determination, the authors, journals, institutions and countries that produced the most research on stereotypes and prejudice were examined through the citation analysis. Then, through co-author analysis, the institutions that collaborated most on stereotypes and prejudice were determined. Then, co-citation analysis was performed to determine the most frequently cited authors regarding stereotypes and prejudice. Finally, through co-word analysis, the most commonly used author keywords in studies on stereotypes and prejudice were revealed.

Findings, Results and Discussion

The first result of the study is about the course of publications about stereotypes and prejudice over the years. According to this result, the first publication on stereotypes and prejudice in the category of education and educational research was published in 1969. The increase in the number of publications follows a stagnant course from this year to 2005. As of 2009, the number of publications has shown a significant increasing trend. Although there are occasional small-scale fluctuations or stasis, the publication rate is above a certain level after 2015, and it has been determined that, in general, research on stereotypes and prejudice in the field of education is in an increasing trend.

Another result of the research is related to the most cited studies on stereotypes and prejudice. When the data on this subject is examined, the most cited study is the study titled "School-based substance abuse prevention: A review of the state of the art in curriculum, 1980-1990" by Hansen (1992) with 386 citations. In this study, studies on substance use prevention published between 1980 and 1990 were discussed in terms of content, methodology and behavioral results. Another result of the research relates to having the most research on stereotypes and prejudice. According to this result, the most productive researchers are; "Berger, Rony", "Alaina, Brenick", "Arrebola, Inmaculada Alemany", "Garcia, Nahum Aguilar", "Hamberg, Katarina", "Onoda, Ryosuke", "Peña, Sandra Becerra", "Risberg, Gunilla", "Sanchez, Emilia Moreno", "Vera, Juan Granda", "Hannover, Bettina", "Aznar, Melina Aparici", "D'urso, Giulio", "Muscara, Marinella", "Pace, Ugo", "Vilageliu", Olga Soler", "Zapulla, Carla" stand out.

Another result of the research shows that the most cited researcher is "Hansen, William B". Although the relevant researcher is not the most productive researcher in terms of number of publications, he draws attention as the researcher with both the highest number of citations and the average of citations.

"Journal of Educational Psychology" and "Social Science and Medicine" are at the forefront as the journals that produce the most publications on stereotypes and prejudice. These journals can also be called the most productive journals related to the research topic.

Another result of the research is for the institutions that publish the most on stereotypes and prejudice. According to these results, "Department of Psychology, University of Chicago, United States", "Department of Developmental and Educational Psychology, University of Granada, Spain", "Department of Teaching Musical, Artistic and Corporal Expression, University of Granada, Spain", "Ministry of Education and Culture, Spain", "Universidad Católica de Temuco, Facultad de Educación, Temuco, Chile", "Universidad de Huelva, Spain" and "Michigan State University, East Lansing, United States" institutions have the highest number of publications with 2 publications each. They stand out as productive institutions. In the results of the research regarding inter-institutional cooperation, there are no clusters with different cooperation networks. When the network density between collaborating institutions is examined, there are 10 institutions in a cluster. Another result of the research is the results of the countries that publish the most on stereotypes and prejudice. According to these results, the country with the most publications is the USA. This situation can also be expressed as the USA as the most productive country in terms of stereotypes and prejudice. Other countries with the highest number of publications are England, Spain and Germany. Another result of the research is related to common keywords. In the current research, the keywords "stereotypes", "primary school", "gender stereotypes", "discrimination", "middle school" come to the fore.